Spelmän och kvinnor från Ylenurme folkmusikensemble i Estland underhöll med sitt hemlands toner.

Spelglädje trots regn på jubileumsstämma

I hela USA finns det omkring 70 personer som spelar nyckelharpa. Ami Tärnström från Vällingby, med sommarbostad i Julita, träffade av en slump en av dem via Internet. På midsommardagen besökte de tillsammans spelmansstämmans 70-årsjubileum på Julita gård.

Det var i september förra året som Ami Tärnström skrev till en frågelåda på det världsomspännande datornätverket Internet om nyckelharpan. Hennes fråga snappades upp av Sheila Morris i Denver, Colorado. Detta blev upprinnelsen till en vänskap som till en början upprätthölls av elektroniska brev. Detta fram till i januari i år. Det var nämligen då som Sheila bestämde sig för att komma till nyckelharpans hemland Sverige.

Ovanligt intresse

Sheila berättar om hur det i USA ovanliga intresset skapades hos henne:

– Jag gick för att lära mig hambo och gillade musiken, säger hon.

Nu har hennes intresse för den svenska musiken också utvidgats till ett närmare intresse för Sverige och Skandinavien. Hon har till och med sytt en egen folkdräkt.

– Att ha på våra uppvisningar, berättar hon.

Sheila Morris berättar vidare att det finns en amerikansk organisation för Nyckelharpans vänner, "The American Nyckelharpa Organisation". En amerikansk term för instrumentet finns, men den vill Sheila bojkotta.

– Jag tycker allt att vi kan lära oss att säga nyckelharpa istället, säger hon. Om två veckor åker Sheila tillbaka till USA.

För 70 år sedan var man långt ifrån den internationella och högteknologiska värld vi lever i nu. Då fick man arbeta lokalt och bilda föreningar med människor i den närmaste omgivningen. Precis så gjorde sörmländska spelmän och skapade 1925 Sörmlands Spelmansförbund. 1927 hölls den första stämman på Julita gård, något som kom att bli tradition.

Två jubileer

På midsommardagen i år var det exakt 70 år sedan den första stämman hölls. Och i år fyller även Katrineholms spelmanslag 50 år. Jubileerna firades med många evenemang och uppvisningar av spelmän. Dessa kom från Sörmland men även andra platser i Sverige, och från Estland hade Ylenurme Folkmusikensemble rest och bjöd på sin musik och visade upp traditionella instrument. För att få plats med så många arrangemang som möjligt användes även den nya dansbanan. I stugorna och buskarna stod små grupper av spelmän och underhöll. Vädret kunde dock ha varit bättre. Den traditionella paraden fick ställas in på grund av regn. Större delen av spelmansstämman gynnades dock av uppehållsväder.

– Publikantalet var väl inte riktigt vad vi hoppats på, säger Torsten Gau.

Han representerar Sörmlands Spelmansförbund som tillsammans med Julitaföreningen arrangerade Spelmansstämman. Han verkade ändå nöjd med att cirka 2 500 personer kom trots vädret.

Text:
JOHAN PFRIEM
Foto:
MATS GUSTAFSSON

På en spelmansstämma har även dansen sin givna plats. På den nya dansbanan på Julita gård gavs många smakprov.

Vill utveckla Julita

Den nye chefen för Nordiska museet, Lars Löfgren, vill satsa mer på Julita gård och museer. Det klargjorde han för KK på spelmansstämman under midsommardagen.

Nu ska det bland annat satsas på att få till ett Sveriges lantbruksmuseum på Julita gård.

Lars Löfgren tillträdde som chef för Nordiska museet den första april i år, efter en tid som chef för Dramaten i Stockholm. Något som nu tycks innebära vinst för Julita gård.

– Jag är väldigt intresserad av Julita, säger han till KK direkt efter sitt inledningstal på spelmansstämman i Julita.

– Av museets många gårdar är Julita den finaste, anser Löfgren.

Han lovar att delta i fler evenemang och att göra sitt bästa för att utveckla gården.

Det har han stora möjligheter att göra då Julita gård sedan länge ingår i stiftelsen Nordiska museet. Lars Löfgren vill nu utveckla samspelet mellan museet och Julitaförbundet. Bland annat blir det troligen en höstmarknad på Julita.

– Vi ska öka intresset för Julita och göra gården mer känd, säger Löfgren.

En stor satsning blir Sveriges lantbruksmuseum som planeras till Julita gård.

– Vi vill använda den gamla ladugården för detta, men hela området blir ju en del av Sveriges lantbruksmuseum, berättar Lars Löfgren.

Han vill utveckla det "miljökollo" som anordnades tidigare i år. Löfgren vill att också att lärare ska kunna bättra på sin miljökunskap på Julita.

– Vi ska försöka få Julita att samarbeta med till exempel Skansen och andra friluftsmuseer, säger han.

JOHAN PFRI

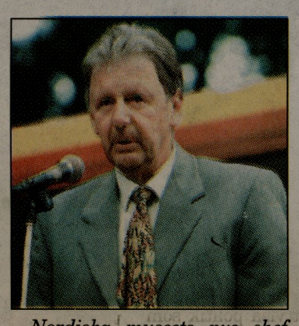

Nordiska museets nye chef Lars Löfgren tycker mycket om Julita gård. Han har flera projekt i luften som syftar till att göra gården mer känd. Foto: Mats Gustafsson.

Vädret baddade för succé i Julita

Midsommarfirandet vid Julita gård var så välbesökt att långa bilköer skapades vid infarten. Arrangörerna räknar med att omkring 5 000 personer betalade inträde. Totalt besökte troligen så många som 10 000 personer det gemytliga firandet i Julita.

Vädret var som upplagt för ett lyckat midsommarfirande. Inte för varmt och inte för kallt. Det gladde naturligtvis arrangörerna Julita Goif och Julitaförbundet. De hade efter förra sommarens blöta dans kring stången bett till vädergudarna. Jämfört med de 1 300 som trotsade regnovädret i fjol var man mycket nöjd med årets tillställning.

Picknickkorgar

– Det är det här vi ska leva på hela året, säger Patricia Lindström, ordförande för kommittén som sköter det praktiska kring firandet.

– Förra året var det dystert och kostnaderna är ju desamma varje år, säger hon.

Det märktes att besökarna trivdes. Många hade med sig egen picknickkorg och bredde ut filtar lite varstans på området. En del hade tagit plats flera timmar innan stången restes.

Folkdansveteraner

Till traditionen hör också uppträdandet av Katrineholms folkdanslag. Två veteraner i gruppen är Ingrid Rask och Göta Hellberg. I minst 15 år har de besökt Julita gård under midsommaren i egenskap av folkdansare. Det var dock inte det enda de hann med under midsommaraftonen. Bie och Almgården fick också se dansarna i sina folkdräkter.

– Det är extra roligt att uppträda på ålderdomshem. Man känner sig verkligen uppskattad, säger Ingrid Rask.

Folkdanslaget leddes av Ragnar Hellberg. Bland andra Carina Olsson tog hand om leklediret från kommunens mobila scen. Gamla och unga dansade, klappade, hoppade och stampade i upp till fyra ringar runt stången. Antalet ringar skiftade nämligen lite.

Häst och vagn

Samtidigt sågs två hästar med vagn ta sig förbi skarorna. Det var Sören Larsson från Vingåker som med arbetshästarna Lyster och Turbo tog dem som ville med på en tur runt Julita gård. Och det var många som ville åka hästskjuts.

– Det är lite trångt ibland, säger Sören Larsson, och intygar att hästarna är vana vid stora folksamlingar.

Text:
JOHAN PFRIEM
Foto:
MATS GUSTAFSSON

Många hade med sig egen picknickkorg och filtar att breda ut på Julita gård under midsommarfirandet. Det var en riktig familjefest i gemytlig omgivning.

Lekar och dans för både gammal och ung. Det klappades, stampades och hoppades i traditionella midsommardanser på Julita gård.

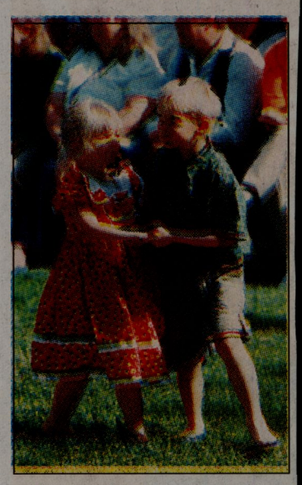

Sommarklädda barn fanns det gott om på Julita gård under midsommaraftonen. Här syns två som tog sig en svängom.

Musiken flödade på 70:e spelmansstämman

1927 hölls den första spelmansstämman på Julita gård.

I lördags var det dags för stämmans 70-årsjubileum.

Nordiska Museets chef Lars Löfgren fanns på plats för att gratulera. Och musiken flödade både från buskar och den stora scenen.

Den första spelmansstämman i Sverige hölls i Gesunda i Dalarna.

Traditionen att flera spelmän spelar ihop i grupp är inte så gammal som man kanske kan tro.

1925 bildades Södermanlands spelmansförbund i Malmköping, och det var Sveriges första spelmansförbund.

Året därpå bestämde förbundet att en spelmansstämma skulle organiseras.

Löjtnant Bäckström, som var en hembygdsvän, gav klarteckken att spelmansstämman kunde hållas vid hans Julita gård.

Kända spelmän

På midsommarafton 1927 invigdes den första stämman inför en publik på upp mot 5 000 människor, berättar Arne Blomberg, som var konferencier tillsammans med Christina Frohm på årets jubileumsstämma.

Genom åren har spelmän med namn som nämns med stor respekt inom spelmansvärlden deltagit i stämman på Julita gård.

Intresset för spelmansstämman har hela tiden varit stort. Och Arne Blomberg menar att det är större aktivitet och bättre kvalitet på dagens spelmän än gårdagens.

Han konstaterar också att det fötts ett nytt intresse för folkmusiken hos många unga genom den nya världsmusiken.

Spelmän i buskarna

En spelmansstämma är till för att spelmän ska få komma samman och spela. Och spelades gjorde det på spelmansstämman i Julita.

På den stora scenen bjöds folkmusik av Ylenurme Folkmusikensemble från Estland, Malmabygdens B-lag, och spelmännen Kersti Ståbi och Björn Ståbi.

På farstukvistar samlades gäng av spelmän. De lät toner från nyckelharpa, fiol och gitarr blandas. Andra små grupper stod samlade under träden och lät musiken flöda.

Takten trampades av många fötter.

Det verkade spritta i benen på många av åhörarna. Och på den alternativa scenen bredvid kyrkan kunde man få ge utlopp för bensprittet: här spelades det och folk kunde dansa.

Arne Blomberg, som själv varit med på spelmansstämman i Julita ett fyrtiotal gånger, säger att publiken alltid varit stämman trogen. Så var det också jubileumsdagen, trots att regnet hängde i luften. Publiken hade utrustat sig med regnjackor och picnic-korgar.

På en spelmansstämma flödar musiken från nyckelharpor, fioler och en och annan gitarr överallt - i gårdarna, i buskarna, på scenen och vid dansbanan.

Det har funnits spelmän i alla tider.

Förr såg vissa ned på spelmännen, eftersom det var ett släkte som hellre använde sina händer till att dra stråken över felan och bjuda på musik, än att greppa med händerna runt yxan och hugga ved.

Hedrade spelmännen

Men för det mesta har spelmännen hedrats och varit omtyckta. Och under de senaste femtio åren har de hedrats med monument och statyer på olika håll.

– Vi ska minnas att spelmännen för med sig en konstart som gör att vi både kan sjunga och dansa, sa Nordiska Museets chef Lars Löfgren i sitt i invigningstal som lockade publiken till flera skratt.

Han lovade också att nästa gång ska han också ha folkdräkt, och bli ett med många i publiken.

– En sådan här dag känner vi att vi har våra rötter i folkmusiken, konstaterade Lars Löfgren.

– Måtte musiken klinga här på Julita i dag och alla dagar, sa han och hoppades på en ny stor folkmusikfest om tre år då Södermanlands spelmansförbund fyller 75 år.

Marie Hillblom

Nordiska Museets chef Lars Löfgren invigningstalade då Södermanlands Spelmansförbunds spelmansstämma firade 70-årsjubileum.

FOTO: Marie Hillblom